

m=publications&t=rec&id=1357&fp=1

7. *Рішення Конституційного Суду України № 7-рп/2009 від 16 квітня 2009 р. // Вісник Конституційного Суду України. – 2009. – № 3.*

8. *Про місцеве самоврядування : Закон України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 25. – код акту 1051/1997.*

9. *Руденко М.М. Організаційно-правовий аспект представництва прокурором інтересів громадян або держави в адміністративному суді : дис. ... канд. юрид. наук / М.М. Руденко. – К., 2009.*

10. *Егорова Л. Процессуальные противоречия судебной защиты публичных интересов / Л. Егорова // Законность. – 2006. – № 2.*

11. *Омельченко О. Щодо проблеми оскарження актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування / О. Омельченко // Вісник прокуратури. – 2010. – № 10.*

12. *Сергеев А. Судебная защита прав местного самоуправления / А. Сергеев // Законность. – 2006. – № 2.*

13. *Рішення Конституційного суду України від 8 квітня 1999 р. № 3-рп/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 15. – код акту 7308/1999.*

Л.В. КИСЕЛЬОВА,
адвокат

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ТА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ: ЗАСТОСУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ

Вивчення судової практики, вказує на той факт, що застосування рішень всіх зазначених судів є доволі рідким. Також однією із найгостріших проблем вітчизняного судочинства є реальне виконання судових рішень. Важливість теми зумовлена реаліями сьогодення, тому буде доречно поглянути на це питання саме в площині застосування та виконання зазначених рішень.

Система права являє собою комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих чинних юридичних норм держави, а її структура – це об'єктивно зумовлена внутрішня організація права держави, яка полягає в єдності й погодженості всіх юридичних норм держави та в їхньому розподілі за галузями та інститутами права. Співвідношення система права і система законодавства можна визначити, як співвідношення змісту і форми його виразу.

Судові рішення – це акти правосуддя у справі, які ґрунтуються на встановлених у судовому засіданні фактах і застосуванні

норм матеріального та процесуального права [14, 402].

Прикладом, п. 2 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 року № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» визначає, що рішення суду як найважливіший акт правосуддя покликане забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та здійснення проголошеного Основним Законом України принципу верховенства права. Згідно п. 12 у мотивувальній частині кожного рішення має бути наведено також посилання на закон та інші нормативно-правові акти матеріального права, у відповідних випадках – на норми Конституції України, на відповідні статті ЦПК й інші норми процесуального права. У разі необхідності мають бути посилання на Конвенцію та рішення Європейського суду з прав людини, які згідно із Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав

людини» є джерелом права та підлягають застосуванню в даній справі. Також, у необхідних випадках суд зазначає про урахування: рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення Конституції та законів України, які підлягають застосуванню в справі та при вирішенні питання про відповідність Основному Закону України нормативно-правових актів, постанов Пленуму Верховного Суду України, з питання застосування норм процесуального та матеріального права, які підлягають застосуванню в даній справі [7].

Таким чином, прямо вказано про необхідність застосування і рішень Європейського суду з прав людини, і рішень Конституційного Суду України, і рішень Верховного Суду України.

Законом «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна повністю визнала дію норми щодо визнання обов'язковою юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення й застосування Конвенції (ст. 32 Закону). Обов'язкова сила рішень і їх виконання встановлені ст. 46. Відповідно ст. 9 Конституції України зазначена Конвенція є частиною національного законодавства України, та у зв'язку з цим – джерелом законодавчого правового регулювання і правозастосування в Україні.

«Це опосередковано змушує враховувати при здійсненні правосуддя у цивільних справах прецеденти Європейського Суду з прав людини. Але справа не тільки в прецеденті. Прецеденти Європейського Суду з прав людини визначають, як саме має бути застосована Конвенція. За кожним судовим прецедентом стоїть певна норма Конвенції, яка є частиною законодавства України. Верховний Суд України практикує у своїх рішеннях посилення на норми Конвенції, але дуже рідко можна зустріти такі посилення у рішеннях судів першої інстанції [5, 70]. А саме цим рішенням суду цивільна справа вирішується по суті.

Таким чином, рішення Європейського Суду можна вважати офіційною формою роз'яснення основних прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією,

тому має важливе значення в аспекті застосування.

Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» є майже ключовим у питанні застосування та виконання. Так, застосування судами Конвенції та практики Суду визначено ст. 17, за якою Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права; а виконання Рішення – ст. 2, за ч. 1 якої Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до ст. 46 Конвенції. Порядок виконання Рішення визначається цим Законом, Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені цим Законом (ч. 2 ст. 2 Закону).

Отже, Законом встановлена імперативна норма щодо застосування Конвенції, і рішення Європейського суду є обов'язковим для виконання Україною.

Як рух по вертикалі на шляху застосування та виконання, слід зазначити постанову Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 р. № 784 «Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та затвердження Положення про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини.

З практики можна навести, наприклад, Рішення в справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р., та прийняття за цим Постановою Верховного Суду України від 6 лютого 2012 р. № 5-27кц2011 «Про перегляд вироку з підстав порушень Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом».

Кроком розвитку упровадження Конвенції та рішень Європейського суду як джерела права у правосуддя України можна вважати прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яким процесуальні кодекси доповнено нормами про те, що рішення Верховного Суду України, прийняте за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-

правовий акт, що містить зазначену норму права (закону), та для всіх судів України.

Отже, рішення Європейського суду мають становити ідеологічно-правову (ціннісну) основу для здійснення правосуддя в Україні. Фактичне закріплення цього положення відбулося в низці постанов Пленуму Верховного Суду України. З цього приводу є сенс зазначити, що простежується зв'язок сутності правових позицій, сформульованих у рішеннях Європейського суду, які мають загальнообов'язкову природу для практики вітчизняних судів загальної юрисдикції, з висновками та рішеннями Конституційного Суду України та Верховного Суду України [15].

Рішення Європейського суду стосуються офіційного тлумачення й застосування Конвенції та обов'язкові для виконання державами – учасницями Конвенції; рішення Конституційного Суду України стосуються офіційного тлумачення Конституції та законів України та обов'язкові для виконання.

Конституційний Суд України, як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, ухвалює рішення, які займають провідне місце в системі конституційного судочинства. Так, ст. 74 Закону України «Про Конституційний Суд України» передбачено, що суд може вказати на преюдиціальність свого рішення при розгляді судами загальної юрисдикції позовів у зв'язку з правовідносинами, що виникли внаслідок дії неконституційного акта, а ст. 69 визначено, що рішення і висновки Конституційного Суду України є обов'язковими до виконання. Всі рішення Суду наділені винятковими ознаками, властивими тільки їм та породжують рівні юридичні наслідки. Обов'язковість, остаточність та неоскаржуваність цих рішень – основні ознаки, закріплені в Конституції України та зазначеному Законі. Саме ці ознаки рішень вказують на обов'язковість їх втілення в життя за відповідною, закріпленою законодавством процедурою, визначеними суб'єктами, які здійснюють ці рішення, формою їх здійснення та інше. Кожне рішення, незалежно від того чи це про відповідність Конституції України, чи про офіційне тлумачення, ухвалюється Конституційним Судом України із конкретною метою. Сам процес реалізації передбачає не лише втілення рішення в життя шляхом його

виконання, дотримання, застосування чи використання, але і досягнення тієї мети або настання результату, що визначається самою ж правовою природою рішення. В аспекті виконання, інакше кажучи, ефективності реалізації рішень Конституційного Суду України, важливим є і питання щодо встановлення юридичної відповідальності за невиконання, неналежне виконання та за створення перешкод виконанню рішень.

Взагалі, визначення відповідальності «встановленої законом», на думку автора, є досить «м'яким та не конкретизованим». Варто відзначити можливість застосування юридичної відповідальності і при недотриманні, незастосуванні чи неналежному застосуванні рішень Конституційного Суду України [13]. Прикладом, що стосується Рішень Європейського суду з прав людини, ст. 16 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» відповідальність за невиконання чи неналежне виконання Рішення визначена таким чином, що у разі його невиконання або неналежного виконання винні службові особи, до повноважень яких належить це виконання, несуть адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність.

Обов'язковість судових рішень є конституційною засадою судочинства (ст. 129 Конституції України). Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України (ст. 124 Конституції).

Сучасний стан виконання судових рішень потребує розробки стратегії реформування системи виконання судових рішень. З цього приводу є пропозиції щодо можливого запровадження приватної виконавчої служби, хоча навколо цього питання точиться багато суперечок.

Реальне виконання рішення суду сприяє втіленню законів у життя та зміцненню їх авторитету, судові рішення за своєю суттю охороняє права, свободи та законні інтереси громадян, окрім того є завершальною стадією судового провадження. Крім того, за своєю суттю та правовими наслідками судові рішення має силу закону, хоч при цьому не створює нових правових норм, а лише відновлює порушене право. Розгляд справи у передбачені процесуальними кодексами

строки, а також якісне виконання рішення суду в розумні строки є запорукою ефективності правосуддя.

Список літератури:

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2-х т / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1981. – Т. 1. – 360 с.
2. Андронов І.В. Рішення суду першої інстанції в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / І.В. Андронов / Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2008. – 20 с.
3. Заворотько П.П. Судове рішення / П.П. Заворотько, М.Й. Штефан. – К., 1970. – 188 с.
4. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України (1972–2009). – Харків : Вапнярчук, 2009. – 596 с.
5. Зейкан Я.П. Захист у цивільній справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. – К. : КНТ, 2008. – 488 с.
6. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон від 28.06.1996 № 254к. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-vr>
7. Про судові рішення у цивільній справі [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 року № 14. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v0014700-09>
8. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

1950 року, Першого протоколу та протоколів 2, 4, 7 та 11 до Конвенції [Електронний ресурс] : Закон України від 17.07.1997 № 475. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/475/97-vr>

9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

10. Про Конституційний Суд України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.10.1996 № 422. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/422/96-vr>

11. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс] : Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2453-17>

12. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 року № 784. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-p>

13. Семенов В.С. Міжнародно-правові аспекти Конституції України / В.С. Семенов, О.Я. Прагнюк. – К. : Ін Юре, 1997. – 32с.

14. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України : підручник / М.Й. Штефан. – К. : Ін Юре, 2005. – 402 с.

15. Юридична газета. – 2013. – № 12. – С. 44–45.

Д. ПОГОДІНА,
студентка I курсу
(Науковий керівник доцент М.Є. Громова)
(Академія адвокатури України)

ПРИЧИНИ НЕДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД В УКРАЇНІ В АСПЕКТІ РЕГРЕСНИХ ВИПЛАТ ЗА РІШЕННЯМИ ЄСПЛ

Обираючи цю тему для виступу, я керувалася важливістю цієї теми, її актуальністю.

На сьогодні громадяни України все частіше звертаються зі скаргами до ЄСПЛ. Дуже